
PREDSTAVENIE PROJEKTU PARTNERSKÝCH KNIŽNÍC CVTI SR

Mgr. Dávid Baranko; david.baranko@cvtisr.sk; (Centrum vedecko-technických informácií SR)

Spoločnosť sa rapídnu rýchlosťou transformuje v dôsledku 4. priemyselnej revolúcie, vplyvom klimatických zmien, posunom života ľudí do online prostredia či najnovšie pandémie. Knižnice, ako otvorené a dostupné miesta pre širokú verejnosť, by mali využiť svoju pozíciu a pripraviť verejnosť v rámci možnosti na blízku budúcnosť. Centrum vedecko-technických informácií SR sa práve preto rozhodlo aktívne podporiť verejné knižnice a vytvoriť sieť spolupracujúcich knižníc, ktoré budú spoločne podporovať nové digitálne zručnosti obyvateľov a prinášať inovatívne služby v rámci projektu Partnerské knižnice. Článok predstavuje možnosti zapojenia sa do projektu, jeho význam pre knižnice i širokú verejnosť, doterajšie aktivity a pripravované plány do budúcnosti.

<https://doi.org/10.52036/1335793X.2021.3-4.48-52>

Knižnice už dávno neslúžia len ako miesta na uchovávanie a vypožičiavanie fyzických dokumentov. S nástupom internetu a digitálnych technológií sa prirodzene transformujú na centrá vzdelávacieho, kultúrneho či komunitného charakteru. Túto skutočnosť si uvedomuje aj súčasná vláda SR, ktorá vo svojom programovom vyhlásení uvádza, že „podporí rozvoj knižníc ako miest poskytujúcich vzdelávanie a informačné zázemie, najmä v oblasti IKT zručností, služieb e-Government, verejného zdravia, ekológie a sprístupňovania digitálnych informačných zdrojov širokej verejnosti“¹ s. 124.

Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR), ako vedecká knižnica a národné informačné centrum pre vedu, techniku, inovácie a vzdelávanie, sa plne stotožňuje s uvedeným vyhlásením a citlivo vníma celospoločenské zmeny nielen v dôsledku nastávajúcej 4. priemyselnej revolúcie. Považujeme za nevyhnutné prispieť k podpore nových digitálnych gramotností občanov SR a podporiť slovenské knižnice tak, aby mali svoje nezastupiteľné miesto aj v blízkej budúcnosti. V tomto kontexte si uvedomujeme potenciál najmä krajských a regionálnych verejných knižníc, ktoré sú blízko k občanom všetkých vekových kategórií a vo väčšine prípadov disponujú vhodnými priestormi na realizáciu inovatívnych služieb, podujatí a vzdelávacích aktivít pre širokú verejnosť.

Na základe uvedených skutočností a dlhoročných skúseností s projektom IT Akadémia – vzdelávanie pre 21. storočie, kreatívnou dielňou Fablab, moderným digitálnym pracoviskom, rozširujúcou ponukou elektronických informačných zdrojov či chuťou zavádzať nové a inovatívne knižnično-informačné služby sme

sa rozhodli vyvinúť vlastnú iniciatívu, ktorú pracovne nazývame ako projekt: „Partnerské knižnice“.

1 O PROJEKTE

Cieľom projektu Partnerské knižnice je intenzifikácia využitia knižníc ako miest pre získanie všetkých druhov informácií, celoživotného vzdelávania, počítačových a Industry 4.0 zručností, rozvoja kreativity, podpory inovácií a podnikania pre všetky vekové skupiny obyvateľov.

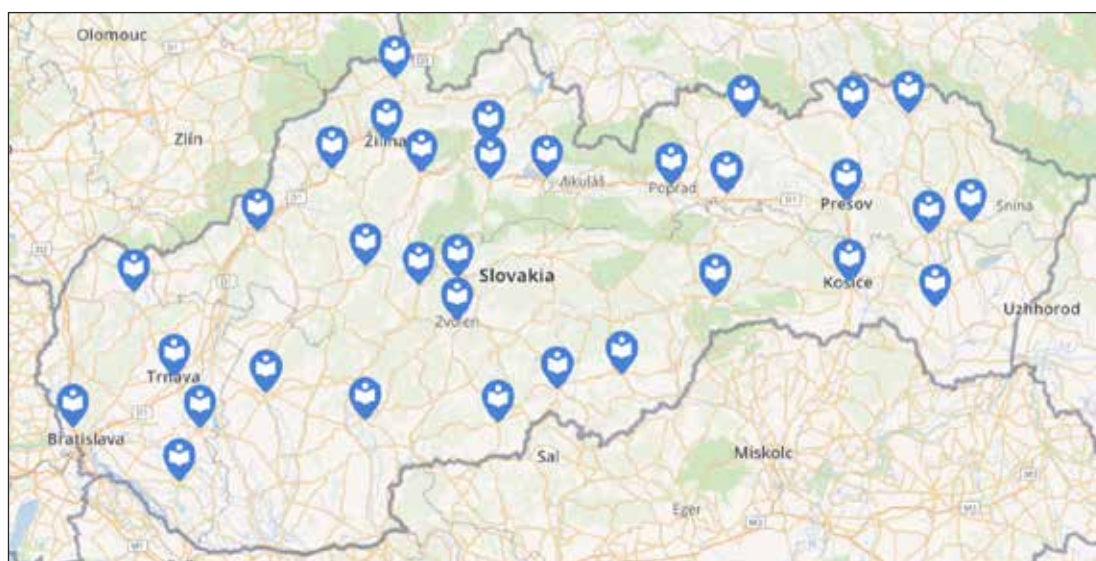
Projekt vznikol na základe myšlienky vytvorenia siete aktívne spolupracujúcich knižníc, ktoré budú spoločne zavádzať nové inovatívne služby a slúžiť verejnosti vo vyššie spomenutých oblastiach.

Do projektu sa môže zapojiť akákoľvek knižnica alebo inštitúcia, ktorá má chuť spolupracovať na vopred dohodnutých aktivitách, ktorých realizácia bude vo verejnom záujme. Podmienkou zapojenia sa je uzavretie dohody o spolupráci s CVTI SR. Dohoda sa uzatvára na dobu určitú, knižnici ňou nevznikajú žiadne finančné záväzky a partnerská knižnica si môže vopred vybrať želané oblasti spolupráce.

Do konca októbra 2021 sa do projektu zapojilo 34 knižníc, z toho väčšina sú regionálne alebo krajské verejné knižnice.

2 VEREJNÁ KNIŽNICA AKO PARTNER CVTI SR

Partnerská knižnica v prípade záujmu získa možnosť zabezpečenia digitalizácie, komplexného spracovania, online sprístupnenia a archivácie dokumentov z vlastného fondu. Digitalizácia prebieha priamo v CVTI SR alebo v priestoroch partnerskej knižnice. Pre tento účel zaobstaralo digitalizačné pracovisko CVTI SR tzv.

Obr. č. 1 Mapa partnerských knižníc CVTI SR

„putovný knižný skener“, ktorý bude zapožičaný tým knižniciam, ktoré vedú vyčleniť vlastný personál na skenovanie a spracovanie. Okrem zapožičania skenera je samozrejmosťou aj komplexné zaškolenie odbornými pracovníkmi digitalizačného pracoviska a následná technická podpora v prípade otázok či problémov. Následný postprocessing si po potrebnom zaškolení a sprístupnení profesionálneho softvéru môže robiť partnerská knižnica tiež sama. Digitalizáty budú po sprevádzkovaní digitálnej knižnice sprístupnené v priestoroch partnerskej knižnice.

CVTI SR tiež prispieva k celoživotnému vzdelávaniu zamestnancov partnerskej knižnice prostredníctvom kurzov, seminárov či workshopov. Zabezpečíme realizáciu nových služieb v partnerskej knižnici, ktorá navyše získava možnosť podieľať sa na tvorbe metodických a koncepcných materiálov v oblasti identifikácie a realizácie nových modelov poskytovania knižnično-informačných služieb v rámci siete partnerských knižníc. CVTI SR plne podporí a zastreší vybudovanie a sprevádzkovanie kreatívnej dielne Fablab či Virtuálnej študovne odbornej literatúry. V neposlednom rade bude partnerská knižnica zapojená do projektov realizovaných ministerstvom školstva a CVTI SR.

3 VEREJNOSŤ AKO CIEĽOVÁ SKUPINA PROJEKTU

Naším dlhodobým zámerom je podporiť prípravu verejnosti na blízku budúcnosť, v ktorej bude trh práce značne ovplyvnený 4. priemyselnou revolúciou a dôsledkami klimatických zmien. CVTI SR preto poskytne partnerským knižniciam plnú súčinnosť pri podpore digitálnej gramotnosti nielen svojich používateľov.

Občan tak v príjemnom a známom prostredí svojej miestnej knižnice nájde aj miesto, v ktorom sa môžu deti hrovou formou učiť programovať, seniori získať základy práce s IKT technológiami, zamestnaní i nezamestnaní rozvíjať nové digitálne zručnosti, ktoré im pomôžu uplatniť sa na dynamickom trhu práce. Knižnica by sa tak z časti mohla stať aj centrom podpory IKT kompetencií, kde budú vítané všetky vekové kategórie občanov. Navyše vďaka výrobným technológiám, ako napríklad 3D tlačiareň, môže knižnica slúžiť aj ako kreatívna dielňa, ktorú využijú študenti nielen technických odborov, ale aj začínajúci podnikatelia.

Zároveň považujeme za nevyhnutné zjednodušiť a zefektívniť prístup k elektronickým informačným zdrojom (ďalej len EIZ). Aj kvôli tomu sme zrušili poplatky za registrácie a chystáme nový systém online registrácií. Portfólio EIZ neustále rozširujeme, najnovšie o službu Bookport, ktorá umožňuje prístup k viac ako 8 500 e-knihám z rôznych oblastí (odborná literatúra i beletria) v českom jazyku nielen z vydavateľstva Grada. Práve verejné knižnice môžu prispieť k rozširovaniu povedomia o možnostiach bezplatného prístupu k odborným e-zdrojom. Verejnosť tak získa vo svojej miestnej knižnici informačných špecialistov, ktorí budú schopní pomôcť s vyhľadávaním odborných informácií a spracovávať komplexné rešerše z EIZ CVTI SR.

Používateľ by tiež v rámci možností mal získať prístup ku knižnično-informačným službám CVTI SR prostredníctvom svojej miestnej knižnice. V konečnom dôsledku možno konštatovať, že všetky aktivity uvedené v predošlej kapitole budú prospešné aj pre širokú verejnosť.

4 DOTERAJŠIE AKTIVITY

4.1 Školenia a workshopy

Spoluprácu s partnerskými knižnicami sme aktívne začali v priebehu apríla/mája 2021, kedy sme pre knižnice realizovali sériu online školení, ktorých sa celkovo zúčastnilo 150 knihovníkov z 26 partnerských knižníc. Cieľom školení bolo predstavenie elektronických informačných zdrojov CVTI SR relevantných pre verejnú knižnicu spojené so základmi vyhľadávania a rešeršovania.

Na zrealizované školenie nadviazalo druhé kolo online školení, ktorých sa zúčastnilo 84 knihovníkov z 25 partnerských knižníc, na ktorom získali knihovníci nové poznatky v expertnom vyhľadávaní a spracovávaní rešerší vo vybraných e-zdrojoch CVTI SR.

Partnerské knižnice CVTI SR sme pozvali na podujatie Bibliosféry 2021, kde bol projekt oficiálne predstavený a partnerským knižniciam boli odprezentované inovatívne služby, napríklad možnosť využitia umelej inteligencie v službách knižníc alebo rozvoja kreativity prostredníctvom 3D tlačie či micro:bitov. V rámci časti Expo boli knižniciam odprezentované praktické ukážky digitalizácie prostredníctvom putovného knižného skenera s následným postprocessingom. Predstavili sme tiež technológie využívané v kreatívnych dielňach Fablab. Účastníkom sme predviedli tlačenie objektov prostredníctvom 3D tlačiarne a bola im tiež predstavená práca s micro:bitmi (programovateľný mikropočítač), vďaka ktorým môžu verejné knižnice vzbudiť u

detí záujem o programovanie, robotiku či 3D modelovanie. Partnerské knižnice tiež mali možnosť osobných konzultácií k používaniu elektronických informačných zdrojov CVTI SR a spracovávaniu rešerší.

Priaznivú letnú pandemickú situáciu sme následne využili na workshopy, respektíve školenia priamo v partnerských knižniciach. Kolegovia z kreatívnej dielne Fablab Ing. Eva Kalužáková a Ing. Jozef Vaško v priebehu augusta a septembra navštívili Podtatranskú knižnicu v Poprade², Krajskú knižnicu Karola Kmečka v Nitre, Verejnú knižnicu Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici a Verejnú knižnicu Michala Rešetku v Trenčíne. Uvedené knižnice hostili 2-dňové školenie zamerané na rozvoj kreativity, na ktorom sa zúčastnili aj knihovníci z okolitých partnerských knižníc. Cieľom školenia bolo získať základné zručnosti v práci s microbitom a 3D tlačou tak, aby knihovníci vedeli prostredníctvom týchto technológií rozvíjať kreativitu a podporovať digitálnu gramotnosť svojich používateľov. Vráťane školenia priamo vo Fablab Bratislava sme tak celkovo vyškolili 49 knihovníkov z 19 partnerských knižníc, ktorí majú potrebné kompetencie na vedenie základných workshopov s micro:bitmi a 3D tlačou. Vybraným partnerským knižniciam, ktoré prejavili záujem, kolegovia pomohli zrealizovať aj workshopy priamo s deťmi a niektoré knižnice už podujatia na rozvoj kreativity a podporu digitálnej gramotnosti zrealizovali aj samostatne³. Viac o školeniach, workshopoch a skúsenostiach našich kolegov sa dozviete v nasledujúcom člán-

Obr. č. 2 Workshop s micro:bitmi pre deti realizovaný knihovníkmi v Krajskej knižnici v Žiline

ku Vytváranie tvorivosti a počítačovej zručnosti pre budúcnosť v knižniciach Slovenska.

Prezenčné školenia v partnerských knižniciach sme realizovali aj na tému expertného vyhľadávania a rešeršovania v elektronických informačných zdrojoch CVTI SR. Oproti online školeniam malo formu cvičení a konzultácií a lektori navštívili Krajskú knižnicu v Žiline, Knižnicu Juraja Fándlyho v Trnave, Knižnicu P.O. Hviezdoslava v Prešove a Verejnú knižnicu Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici. Uvedené knižnice boli opäť otvorené aj pre knihovníkov z okolitých partnerských knižníc a celkovo sa školení zúčastnilo 49 knihovníkov z 20 knižníc.

4.2 Digitalizácia

V septembri 2021 sme začali s digitalizáciou fondov partnerských knižníc. Na základe voľných personálnych kapacít knižnice na skenovanie a postprocessing, regionálnej alebo celonárodnej hodnoty zbierky a iných faktorov sa stanovilo poradie digitalizačného procesu.

Samoobslužný putovný knižný skener bol, ako prvej partnerskej knižnici, zapožičaný Žitnoostrovej knižnici v Dunajskej Strede⁴. Na komplexné zaškolenie do procesu skenovania postačil jeden deň a kolegovia z partnerskej knižnice za necelé dva mesiace naskenovali viac ako osem tisíc strán regionálnych periodík zo svojho fondu (napr. Družstevná dedina, Horný Žitný ostrov a iné). Po ukončení procesu skenovania by mal

byť knižnici zapožičaný počítač s potrebným vybavením na postprocessing a putovný skener tak môže byť poskytnutý ďalším záujemcom, konkrétne Galantskej knižnici v Galante, Gemerskej knižnici Pavla Dobšinského v Rožňave, Zemplínskej knižnici v Trebišove, Hornozemplínskej knižnici vo Vranove nad Topľou či Verejnej knižnici Michala Rešetku v Trenčíne.

V novembri sa začal aj proces digitalizácie dokumentov partnerských knižníc priamo v digitalizačnom pracovisku CVTI SR. Prvou zdigitalizovanou zbierkou bude regionálne periodikum Kysucké noviny, ktorou disponuje Kysucká knižnica v Čadci. Hneď nato sa začne s digitalizáciou zbierok Záhorskej knižnice v Senici, Krajskej knižnice Karola Kmeťka v Nitre, Krajskej knižnice Ľudovíta Štúra vo Zvolene a Novohradskej knižnice v Lučenci. Momentálne prebieha pasportizácia dokumentov s cieľom zamedzenia duplicitného skenovania. O digitalizácii bude publikovaný samostatný článok.

4.3 Ďalšie aktivity

Pre partnerské knižnice, ktoré absolvovali úvodné školenie do práce s micro:bitom a 3D tlačou, sme zaviedli novú službu – výpožičky micro:bitov. Ak knižnica nemá možnosť si zariadenie zakúpiť alebo si chce organizáciu vlastných workshopov iba skúsiť, poskytneme jej na niekoľko mesiacov celé sady micro:bitov „Učíme s hardvérom“, ktorých sme doteraz vypožičali 42 kusov. V rámci partnerstva ide aj o rôzne „drobné“ služ-

Obr. č. 3 Školenie pracovníkov Žitnoostrovej knižnice do procesu skenovania

by a pomoc. Či už je to poradenstvo pri kúpe vhodnej 3D tlačiarne, prerobenie loga knižnice do vektorového formátu vysokej kvality pre potreby propagačných materiálov, konzultácie pri podávaní žiadostí na grantové výzvy na nákup technológií pre podporu digitálnej gramotnosti či sprostredkovanie spolupráce s inými organizáciami.

5 Budúcnosť projektu a pripravované aktivity

V budúcnosti sa plánuje projekt transformovať do konzorcia s názvom Knižnice pre Slovensko, ktoré bolo oficiálne predstavené už na podujatí Bibliosféry 2021. Konzorcium bude mať svoju správnu radu, ktorej pripravované zloženie je nasledovné: 3 členovia z partnerských knižníc, 2 členovia z SK8, 2 členovia z CVTI SR, 1 člen Slovenskej lekárskej spoločnosti, 1 člen za príslušné ministerstvo a tajomník.

Kolegovia z kreatívnej dielne FabLab majú už teraz pripravené nové aktivity pre partnerské knižnice zamerané na vzdelávanie a rozvoj kreativity, najnovšie napríklad workshop s programovateľným robotom s názvom Ozobot. Pripravuje sa tiež nový koncept online školení zameraných na prácu s e-zdrojmi CVTI SR – kratšie, no o to viac podrobnejšie školenie venované konkrétnej databáze. Plánuje sa marketingová kampaň, nové služby či podujatia.

Stále sme iba na začiatku a čaká nás veľa práce. Náš plán je ambiciózny a na realizovanie všetkých našich zámerov bude nevyhnutná podpora aj zo strany jednotlivých ministerstiev či súkromných firiem. Oslovovanie potencionálnych partnerov a rokovania prebiehajú. Budeme radi za každé partnerstvo a spoluprácu, ktoré bude prospešné pre verejnosť.

Záverom by sme radi podotkli, že projekt nechceme koncipovať iba jednostranne smerom z CVTI SR na verejné knižnice. Chceme, aby zapojené knižnice boli aktívne, komunikovali medzi sebou, prinášali nové

nápady či vízie do budúcnosti a najmä sa podporovali a inšpirovali, napríklad zdieľaním skúseností zo zrealizovaných workshopov a podobne.

Ďalšie informácie o projekte možno nájsť na webovej stránke [Partnerské knižnice](#)⁵ v rámci nového webu vedeckej knižnice CVTI SR.

Použité zdroje:

1. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2024 [online]. 2021 [cit. 2021-10-25]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=494677>
2. Už nielen knihovníci, ale aj digitálne zruční lektori. CVTI SR [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021 [cit. 2021-10-25]. Dostupné na: https://www.cvtisr.sk/aktualita-pre-odbornu-verejnost/uz-nielen-knihovnici-ale-aj-digitalne-zrucni-lektori.html?page_id=40433
3. V základnom programovaní a 3D tlači školia už aj knihovníci z projektu partnerských knižníc CVTI SR. CVTI SR [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021 [cit. 2021-11-26]. Dostupné na: https://www.cvtisr.sk/aktualita-pre-odbornu-verejnost/v-zakladnom-programovani-a-3d-tlaci-skolia-uz-aj-knihovnici-z-projektu-partnerskych-kniznic-cvti-sr.html?page_id=41524
4. Začína sa digitalizácia fondov verejných knižníc. Putovný knižný skener vyrazil do prvej partnerskej knižnice. CVTI SR [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021 [cit. 2021-11-26]. Dostupné na: https://www.cvtisr.sk/aktualita-pre-odbornu-verejnost/zacina-sa-digitalizacia-fondov-verejnych-kniznic-putovny-knizny-skener-vyrazil-do-prvej-partnerskej-kniznice.html?page_id=40958
5. Partnerské knižnice. Národná vedecká knižnica – CVTI SR [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2021 [cit. 2021-11-26]. Dostupné na: <https://nvk.cvtisr.sk/o-kniznici/partnerske-kniznice/>